

ผู้นำท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ Effective local leaders

ภาภรณ์ อัจกลับ¹ จักรวาล สุขไมตรี กิรติวรรณ กัลยาณมิตร
Phaphornan Adjaklub, Jagraval Sukmaitree, and Keratiwan Kalayanamitra

Received: November 30, 2024. Revised: March 25, 2025. Accepted:
October 30, 2025

บทคัดย่อ

ผู้นำท้องถิ่นมีความสำคัญต่อท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นจะทำหน้าที่บริหารและการพัฒนาท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ จากการทบทวนวรรณกรรมเอกสาร ตำรา พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพควรมีคุณลักษณะ คือ 1) มีวิสัยทัศน์ 2) มีบุคลิกภาพที่ดี 3) มีความมุ่งมั่นในการทำงานและอดทน 4) มีคุณธรรมจริยธรรม 5) ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน 6) มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานที่ดี 7) มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้การเปลี่ยนแปลง 8) มีความสามารถในการสื่อสาร 9) สนับสนุนและช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา 10) มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ และ 11) รู้จักใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 12) บริหารงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า 13) มีความรู้ความสามารถเชิงการบริหารการจัดการและการพัฒนาชุมชน 14) มีภาวะผู้นำ ผู้ตามในตัวตน 15) มีระบบวิธีคิดในเชิงระบบ และ 16) มีการปรับตัวให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ : ผู้นำ , ท้องถิ่น , ประสิทธิภาพ

Abstract

¹ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Local leaders are very important to the local area. This is because local leaders will be responsible for local administration and development to be successful. From a review of the literature, documents, and textbooks, it was found that effective local leaders should have the following characteristics: 1) have a vision 2) have a good personality 3) be committed to work and be patient 4) have morality and ethics 5) use the principles of participation Participate in management 6) Have good human relations at work 7) Have initiative and be a leader of change 8) Have the ability to communicate 9) Support and help subordinates 10) Have the ability Creating motivation and 11) knowing how to use information technology systems 12) managing work under the principles of good governance It consists of the rule of law, the principle of morality, and the principle of transparency. Principles of participation Principles of Responsibility and the principle of value for money 13) have knowledge and ability in management and community development 14) have leadership and follower in person 15) have a systematic way of thinking and 16) have the ability to adapt to be a person of Learning to keep up with changes.

Keywords : (3-5 keywords must be given) Leader , local , Effective

บทนำ

การพัฒนาท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จนั้นมีหลายปัจจัยที่จะทำให้เกิดความสำเร็จได้ที่ผ่านมาได้มีแนวทางต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมาโดยตลอด แต่ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความสำเร็จ คือ ผู้นำชุมชน หรือผู้นำท้องถิ่น เนื่องจากผู้นำในท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการบริหารและการพัฒนาท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ เพราะผู้นำท้องถิ่น คือ บุคคลที่ช่วยให้ผู้อื่นหรือชุมชนได้มีการตกลงกัน และพยายามหาทางให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้บทบาทของผู้นำท้องถิ่นจะมีอิทธิพลต่อประชาชนในท้องถิ่นนั้น อันจะก่อให้เกิดการร่วมมือกันในการทำงาน โดยมุ่งความสำเร็จของชุมชน

เป็นสำคัญ (วินิจ ฝาเจริญ, สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล, สถาพร แสงสุโพธิ์, นนท์ นำประทานสุข, 2565, 1-12.) นอกจากนี้ (พิชญ์ณัฐา พรหมศิลป์, 2558, น. 146) ยังกล่าวว่า ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินงานภารกิจของท้องถิ่นทั้งการพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่นการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ ผู้นำท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์เมื่อความเปลี่ยนแปลง ได้เกิดขึ้นมากมาย และเป็นไปอย่างพลวัตร องค์กรต่างๆจำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัวเองให้สามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผู้นำท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทราบถึงคุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถเป็นแนวทางให้ผู้นำท้องถิ่นปรับปรุงคุณลักษณะของตนเองให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นได้ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว

เนื้อหา

1. ความหมายของผู้นำ

พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ (2564, น. 368) ให้ความหมายว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้า อาจเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายโดย การเลือกตั้งหรือแต่งตั้งให้นำกลุ่ม มีอิทธิพลต่อสมาชิกและกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม มีบทบาทสำคัญในการนำ กลุ่มให้สามารถดำเนินงานจนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ภิญญาพัชญ์ สรณวัชรเอกากุล (2566, น.9) ให้ความหมายว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่สามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่นได้รับความเคารพนับถือ ความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นบุคคลที่เป็นหัวหน้าหน่วยงานที่มีบุคคลยอมรับนับถือ และเชื่อฟังปฏิบัติตามที่ผู้นำต้องการ ที่มีลักษณะเป็นศูนย์รวมของพฤติกรรมกลุ่ม สามารถนำกลุ่มไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ เป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากสมาชิกของกลุ่มในสังคมมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นในกลุ่มและสามารถทำให้กลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลง และมีคุณลักษณะหรือมีพฤติกรรมของความเป็นผู้นำ

กล่าวโดยสรุป ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ถูกเลือกหรือได้รับการแต่งตั้งให้นำกลุ่มและมีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม และมีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่นได้รับความเคารพนับถือ ความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถที่จะจูงใจ ชักนำหรือชี้แนะให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลัง เพื่อปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ

2. ความหมายของภาวะผู้นำ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้หลากหลาย तरह ดังนี้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2556, น. 6-7) กล่าวว่า ภาวะผู้นำต้องเกี่ยวข้องกับกระบวนการโน้มน้าวที่มีอิทธิพลกับกลุ่มคน เป็นความสามารถในการบริหารตนเองและครองใจผู้อื่น โดยสามารถใช้ผู้อื่นทำบางอย่างตามเป้าหมายและแนวทางที่ตนวาดฝันหรือคาดคะเนเองได้

รัตติกรณ์ จงวิศาล (2561, น.13) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นคุณลักษณะ พฤติกรรม ความสามารถ หรือกระบวนการที่เป็นปฏิสัมพันธ์หรือเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคล ที่สามารถมีอิทธิพลต่อชีวิตของผู้อื่น กลุ่มคนสามารถสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความปรารถนา ทำให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา การยอมรับความพยายามอุทิศตัว การใช้ความสามารถอย่างที่สุด และช่วยเพิ่มพลังอำนาจของผู้อื่นเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สมชาติ กิจยรรยง (2560, น.13-14) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ การที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ตามความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อลูกน้องในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการ ติดต่อกับสัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย ที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนั้นยังกล่าวอีกว่า ภาวะผู้นำเป็นแบบแผนหรือแบบของการปฏิบัติที่ผู้นำแสดงออก เพื่อการนำกลุ่มหรือบังคับบัญชากลุ่มอาจเป็นในรูปของการ กระจายงาน หรือมอบหมายงานก็ได้สามารถแยกเป็นข้อๆ ได้ดังนี้ 1) สั่งให้ปฏิบัติตาม 2) ขยายความคิด ให้คนในสังกัดปฏิบัติตาม 3) ปรึกษาหารือเพื่อให้ปฏิบัติตาม 4) ร่วมคิดร่วมตัดสินใจด้วยกัน 5) มอบงาน ทั้งหมดให้กระทำเองตามความสามารถ 6) เปรียบเทียบความยากง่าย

ฐิตินันท์ นันทะศรี (2563, น.14) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลที่จะชักนำ กิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared Goal) หรือเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared Purposes) หรือเป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายองค์การซึ่ง “ภาวะผู้นำ” (Leadership) ต้องใช้ความสามารถในการใช้อิทธิพลที่หลากหลายกับบุคคลอื่นให้ได้มาถึงความสำเร็จของงานนั้นและกระบวนการที่ใช้ อิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มอันที่จะก่อให้เกิดการกระทำกิจกรรม หรือการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มโดยใช้การจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็น ตามความต้องการของตนด้วยความเต็มใจและยินดีที่จะให้ความร่วมมือ โดย

การใช้อิทธิพลที่เหนือบุคคลอื่นในกลุ่มโน้มน้าว ชักจูงให้บุคคลอื่นปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติที่ก่อให้เกิดผลต่อส่วนรวมภายในกลุ่มลักษณะการแสดงออกมานั้นก็คือความเป็นผู้นำ หรือภาวะผู้นำนั่นเอง ภาวะผู้นำจึงเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของผู้นำที่มีในการบริหารตนเองและผู้อื่นสามารถครองใจผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างความเชื่อมั่น และให้การสนับสนุน โน้มน้าวจิตใจ ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมมือในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่มีการกำหนดไว้

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานในลักษณะการจูงใจ ใช้อิทธิต่อพฤติกรรมต่อพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชา ในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน การติดต่อสื่อสาร การปกครอง บังคับบัญชาการควบคุมการดูแล การตัดสินใจ การสร้างสัมพันธภาพกับ ผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร

3. ความสำคัญของผู้นำ

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำไว้ดังนี้

บุญพา พรหมณะ (2559, น. 18-19) กล่าวว่า ความสำคัญของภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย ตามที่ได้วางไว้ซึ่งผู้นำต้องมีคุณลักษณะสำคัญของผู้นำที่ดีดังนี้ 1) คุณลักษณะด้านวิชาการ ได้แก่ มีความรู้ทั่วไปและความรู้ด้านวิชาการเป็นอย่างดีและมีประสบการณ์ในการเป็นผู้นำ 2) คุณลักษณะด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้แก่ รัฐบาลและหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้น รู้จักการแก้ปัญหาในการทำงาน กล้าตัดสินใจ มีความสามารถในการประสานงาน สามารถจูงใจผู้ร่วมงาน และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ในการสร้างมิตรภาพ มีจิตใจกว้างขวาง เพราะองค์ประกอบดังกล่าวจะช่วยในการสร้างความน่าเชื่อถือและความศรัทธาของผู้ร่วมงานให้เกิด ความรู้สึก ที่ดีต่อการทำงาน

จุฑาทิพย์ ชนะเคน (2559, น. 15) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหาร ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการบริหารองค์การ ยุคของการแข่งขันจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมี คุณลักษณะ มีความสามารถ เป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้มุ่งพัฒนาบุคลากร และพัฒนาตนเองเพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมาย

จรูญจิต สมบัติวงศ์ (2561, น. 19) กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาองค์การและการจัดการเพราะจะทำให้มีการปฏิบัติ ที่จะให้เกิดจุดมุ่งหมายขององค์การบรรลุเป้าหมาย องค์การไม่ว่าจะเป็นระดับภาครัฐหรือเอกชนไม่ว่าจะเป็นระดับโลก ระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น ภาวะผู้นำล้วนมีความสำคัญ

เพราะก่อให้เกิดผลที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด ผู้นำบางคนทำให้องค์การเฉื่อย ฆ่าเชื้องช้า กลับกลายเป็นองค์การที่มีความกระฉับกระเฉงว่องไว บางคนทำให้องค์การที่เคยมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีสิ่งที่ท้าทายให้ทำตลอด และได้แต่ทำงานเนือย ๆ ไปวัน ๆ ในภาวะวิกฤตของระบบราชการที่จะต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ต้องการภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง มีความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาอย่างกล้าหาญ อดทน และต่อเนื่อง สามารถสร้างความมั่นใจที่จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในองค์การ และทำให้การทำงานในระบบราชการเดินไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น ได้วิเคราะห์ความสำคัญของ ภาวะผู้นำใน 3 ประเด็น คือ

1. ผู้บริหารจะต้องตระหนักว่าการจงใจและวิเคราะห์ความสำคัญในการพัฒนาผู้บริหารมีความเติบโตก้าวหน้า หากต้องประสบผลสำเร็จก็ต้องพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ
2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีผลต่อความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานว่าจะดีหรือไม่ดีด้วย
3. ภาวะผู้นำมีความมีความสำคัญและจำเป็นต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ความอยู่รอด และความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การจึงมีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำ จนเกิดแนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำมากมาย

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำมีความสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย และการจัดการตามที่ได้วางไว้ เพราะจะทำให้มีการปฏิบัติ ที่จะให้เกิดจุดมุ่งหมายขององค์การ บรรลุเป้าหมายขององค์กรไม่ว่าจะเป็นระดับภาครัฐหรือเอกชน ไม่ว่าจะในระดับโลก ระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น โดยผู้บริหารจำเป็นต้องมีคุณลักษณะ มีความสามารถ เป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้มุ่งพัฒนาบุคลากร และพัฒนาตนเองเพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมายได้

4. คุณลักษณะของผู้นำที่ดี

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำไว้ดังนี้

บุญพา พรหมณะ (2559, น. 18-19) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้นำที่ดีมีดังนี้

1. คุณลักษณะด้านวิชาการ ได้แก่ มีความรู้ทั่วไปและความรู้ด้านวิชาการเป็นอย่างดีและมีประสบการณ์ในการเป็นผู้นำ
2. คุณลักษณะด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้แก่ รู้บทบาทและหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้น รู้จักการแก้ปัญหาในการทำงาน กล้าตัดสินใจ มีความสามารถในการประสานงาน สามารถจูงใจผู้ร่วมงาน และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ในการสร้างมิตรภาพ มีจิตใจกว้างขวาง เพราะองค์ประกอบดังกล่าวจะช่วย

ในการสร้างความน่าเชื่อถือและความศรัทธาของผู้ร่วมงานให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการทำงาน

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะของผู้นำที่ดีควรมีคุณลักษณะด้านวิชาการ ได้แก่ มีความรู้ทั่วไปและความรู้ด้านวิชาการเป็นอย่างดีและมีประสบการณ์ในการเป็นผู้นำ และคุณลักษณะด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้แก่ รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้น รู้จักการแก้ปัญหาในการทำงาน กล้าตัดสินใจ มีความสามารถในการประสานงาน สามารถจูงใจผู้ร่วมงาน และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ในการสร้างมิตรภาพ มีจิตใจกว้างขวาง

5. ความหมายของท้องถิ่น

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของท้องถิ่นไว้ดังนี้

โกวิท พวงงาม (2553, น. 27-30) ได้อธิบายคำว่า ท้องถิ่นและชุมชนไว้ว่า ทั้งสองคำมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เพราะรากฐานการปกครองท้องถิ่นหลาย ๆ ประเทศในไหล่ทวีป ยุโรป เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมันและประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น ประเทศเหล่านี้มีระบบการปกครองท้องถิ่นที่มีพื้นฐานมาจาก ชุมชน โดยชุมชนดั้งเดิมของประเทศเหล่านี้เป็นชุมชน ปกครองตนเอง (Self Governing Community) เช่น ท้องถิ่นระดับปลายสุดของประเทศฝรั่งเศสในปัจจุบัน ยังคงเรียกว่าชุมชน (Commune) เพราะประเทศฝรั่งเศสยึดถือเอาลักษณะชุมชน ดั้งเดิมมาเป็นหน่วยการปกครอง

ขณะที่ประเทศอังกฤษใช้คำว่า ท้องถิ่นโดยนำเอาเขตพื้นที่มาเป็นหลักในการ จัดหน่วยปกครอง ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ความสะดวกในการใช้อำนาจจากรัฐบาลกลางลงไป ควบคุมดูแลในการจัดการปกครองเพื่อให้สามารถควบคุมกลุ่มคนในท้องที่ต่าง ๆ ได้ ง่าย

พัฒนา กิตติอาษา (2546, น. 5) อธิบายว่า ท้องถิ่นมีความหมายหลากหลาย เช่น ชุมชนท้องถิ่น กลุ่มหรือองค์กรทางสังคม ภาพลักษณ์สินค้า อุดมการณ์หรือ แม้กระทั่งวาทกรรม และรูปแบบการตั้ง ถิ่นฐานที่อยู่ติดกับถิ่นที่อยู่ทางกายภาพเป็น เพียงท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง เช่น บางคู้่น้ำ คุ่มบ้าน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ฯลฯ ท้องถิ่นเหล่านี้เป็นท้องถิ่นในความหมายดั้งเดิมที่คนสวนใหญ่คุ้นเคยและรับรู้อย่าง กว้างขวางมาก่อน ซึ่งในความหมายของท้องถิ่น นิยามตามรูปแบบเนื้อหาสำคัญของ แนวคิด และปฏิบัติการท้องถิ่นนิยมนั้น สามารถให้นิยาม ดังนี้ แนวคิดและปฏิบัติการ

ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมใด ๆ ที่ยึดเอาท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มต้นและหน่วยสำคัญในการวิเคราะห์ แต่ในความหมายอย่างกว้าง ท้องถิ่นนิยามนั้น หมายถึงมนุษย์ทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมต่างก็มี พันธะผูกพัน ความทรงจำจากประสบการณ์ และนิยามเกี่ยวกับพื้นที่เฉพาะเป็นของตนเอง มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพและความสามารถสื่อสารและนำเสนออัตลักษณ์และความเป็นท้องถิ่นของตนเองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเรื่องเล่า การแสดงของท้องถิ่น

ท้องถิ่นโดยความหมายของคนทั่วไปหมายถึงพื้นที่ในชุมชนใดชุมชนหนึ่งโดยเฉพาะและชุมชนดังกล่าวมีการจัดโครงสร้างระบบการปกครองอย่างเป็นทางการซึ่งในที่นี้ได้แก่หน่วยการปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ และพื้นที่ที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชน ซึ่งหากพิจารณากันให้ดีแล้วความหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของท้องถิ่นดังต่อไปนี้

1. ท้องถิ่นในลักษณะของพื้นที่ของชุมชน ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนบนพื้นที่ใด พื้นที่หนึ่ง ซึ่งปฏิสัมพันธ์ไม่เกิดขึ้นเพียงเฉพาะคนในชุมชนเท่านั้น หากแต่ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ด้วย ดังนั้นท้องถิ่นในลักษณะนี้จึงยึดโยงเอาคนในชุมชนให้มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ที่ตน เหล่านั้นอาศัยอยู่ด้วย เช่น วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก หรือชุมชนใดที่อาศัยอยู่ใกล้ทะเล ก็จะถูกยึดโยงเข้ากับพื้นที่นั้น กลายเป็นวิถีชีวิตแบบชาวประมง เป็นต้น

2. เป็นลักษณะที่เป็นผลพวงมาจากการแรก กล่าวคือเมื่อคนกับพื้นที่มีความสัมพันธ์กัน จนกลายเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการจัดระบบความสัมพันธ์ดังกล่าวให้เป็นระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ในการอาศัยอยู่ร่วมกัน ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ร่วมกัน และรวมไปถึงการพัฒนาพื้นที่ของตนให้มีความเจริญและเป็นที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนได้ต่อไป เพื่อให้การจัดระเบียบ ดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้คนในชุมชนหรือพื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาชุมชน หรือพื้นที่ของตน จำเป็นต้องมีการจัดระบบการปกครอง ซึ่งในที่นี้ก็คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั่นเอง

ดังนั้น ท้องถิ่นในลักษณะที่สอง ถ้าจะกล่าวกันให้ชัดก็คือ การปกครองท้องถิ่นที่มีอยู่ควบคู่ไป กับชุมชนท้องถิ่น เมื่อเป็นดังนี้แล้ว จึงไม่แปลกเลยที่ว่าทำไมคนโดยทั่วไปจึงมักใช้คำว่า “ท้องถิ่น” กับ “ชุมชน” ทดแทนกันจนในบางครั้งทำให้เข้าใจได้ว่าทั้งสองคำมีความหมายเหมือนกัน

นอกจากนี้แล้วคำว่า ท้องถิ่นกับชุมชน ยังมีความหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือคำว่า ชุมชนจะเน้นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ในขณะที่ท้องถิ่นเน้นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่

กล่าวโดยสรุป ท้องถิ่น หมายถึง ท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง โดยเฉพาะเน้นถึงลักษณะทางสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และทางธรรมชาติที่มีความเป็นขอบเขตเฉพาะพื้นที่นั้น ๆ เป็นสำคัญ และยังมีความหมายที่กำหนดขอบเขตของพื้นที่ระดับย่อยตามเขตการปกครอง หรือเป็นหน่วยงานระดับรองไปจากหน่วยงานใหญ่ ได้แก่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นต้น และคำว่าชุมชนและท้องถิ่น เป็นคำที่เป็นการรวมความเข้าด้วยกันซึ่งใช้กันในกลุ่มนักวิชาการว่า “ชุมชนท้องถิ่น” หรือ “Local Community”

6. บทบาทหน้าที่ของท้องถิ่น

บทบาทหน้าที่ของท้องถิ่นนั้น พิจารณาเห็นว่าภารกิจหน้าที่ของชุมชนท้องถิ่นที่สำคัญๆ ในหลายประการ ซึ่ง โกวิท พวงงาม (2553) ได้แบ่งภารกิจหน้าที่ของท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

1. ภารกิจหน้าที่ทางสังคม

1.1 ท้องถิ่นมีหน้าที่ในการดำรงรักษาไว้ซึ่งสมาชิก กล่าวคือ หน้าที่ในการทำให้สมาชิก ในชุมชนยังคงอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่อไป เพราะหากชุมชนมีสมาชิกลดลงอยู่ตลอดเวลา หรือไม่มีสมาชิกเหลืออยู่ก็จะเรียกว่าเป็นชุมชนไม่ได้ การธำรงรักษาสมาชิกไว้ในชุมชน สามารถกระทำได้ในหลายแนวทาง ตั้งแต่การปลูกจิตสำนึกรักชุมชนท้องถิ่น การให้การศึกษาแก่สมาชิก รู้สึก ห่วงแหน และเป็นเจ้าของในทรัพยากรท้องถิ่น การสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนอยู่ในท้องถิ่นของตน เช่น สร้างงาน สร้างรายได้ สร้างความสะดวกสบาย สร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ

1.2 ท้องถิ่นมีหน้าที่ในการผลิตสินค้าและบริการ นอกจากชุมชนท้องถิ่นจะทำหน้าที่ในการผลิตสมาชิกแล้ว ชุมชนท้องถิ่นยังมีหน้าที่ในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อป้อนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจในระดับที่สูงกว่าอีกด้วย กล่าวคือ หากพิจารณาในแง่นี้จะเห็นว่าเป็นการมองชุมชนท้องถิ่นในฐานะเป็นหน่วยผลิตในลำดับต้นของระบบเศรษฐกิจ สินค้าและบริการที่ชุมชนผลิตและถูกถ่ายทอดหมุนเวียนอยู่ในระบบเศรษฐกิจ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้และสร้างผลผลิต โดยส่วนใหญ่ผลผลิตที่เกิดจากชุมชนท้องถิ่นจะเป็นผลผลิตที่สามารถหาวัตถุดิบได้จากภายในชุมชนหรือท้องถิ่นนั่นเอง

1.3 ท้องถิ่นมีหน้าที่ในการผลิตสมาชิกใหม่เพิ่มเติมให้แก่ชุมชนท้องถิ่น และสังคม โดยรวมหน้าที่ในการผลิตสมาชิกใหม่นั้นมี 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่หนึ่ง การเพิ่มสมาชิกใหม่โดยการเกิด ซึ่งเป็นหน้าที่เดียวกับสถาบันครอบครัว ที่ทำหน้าที่หลักของสังคมในการเพิ่มสมาชิกในสังคม อย่างไรก็ตามความแตกต่างระหว่างสถาบัน

ครอบครัวยุกับชุมชนท้องถิ่นนั่นก็คือชุมชนท้องถิ่นเพิ่มสมาชิกได้อีกในหนึ่งลักษณะ คือ การเพิ่มสมาชิกในชุมชนโดยการรับสมาชิกมาจากชุมชนอื่น

1.4 ท้องถิ่นมีหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคมให้แก่สมาชิกใหม่ ทั้งสมาชิกใหม่ที่เกิดมาจากการเกิดและสมาชิกที่มาจากกรย้ายเข้ามา การขัดเกลาทางสังคมนี้จะทำให้สมาชิกสามารถอยู่ร่วมกัน ได้อย่างมีกฎระเบียบและก่อให้เกิดความสงบขึ้นในชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วย หากสังคมใดขาดชุมชนท้องถิ่นในการทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคมหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นต่อไปแล้ว คนในสังคมก็จะขาดจิตสำนึกในความเป็นชุมชน ขาดลักษณะของการมีตัวตน ไม่มีวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง และขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางสังคม ในขณะที่ผลกระทบที่มีต่อสังคม คือสังคมจะขาดระเบียบวินัย ขาดบรรทัดฐาน ของสังคมและอาจทำให้โครงสร้างของสังคมเสียไป

1.5 ท้องถิ่นมีหน้าที่ในการรักษากฎระเบียบและทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีบทลงโทษทั้งทางสังคมและทางกฎหมายในการควบคุมดูแลพฤติกรรมของสมาชิก หากสมาชิกใดไม่ทำตามบรรทัดฐานหรือกฎระเบียบที่สังคมกำหนดไว้แล้ว อาจได้รับต่อต้านและอาจถูกขับออกจากชุมชนท้องถิ่นได้ในที่สุด หากชุมชนท้องถิ่นไม่ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้แล้ว สังคมและชุมชนท้องถิ่น อาจเกิดความวุ่นวายหรือที่นักเศรษฐศาสตร์เรียกว่า “อนาธิปไตย” ได้

2.ภารกิจหน้าที่ตามกฎหมาย

ภารกิจหน้าที่อีกหนึ่งประการสำหรับท้องถิ่น คือ หน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด หากพิจารณาในเรื่องหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว หน้าที่ของท้องถิ่นในลักษณะของ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ซึ่งกฎหมายได้กำหนดหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนว่าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกระทำมีดังนี้

2.1 หน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ต้องกระทำได้ ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจท้องถิ่นไว้เท่านั้น เช่น ในบางประเทศองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีตำรวจเป็นของท้องถิ่นเองในการรักษาความสงบเรียบร้อย หรือในประเทศไทยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถมีตำรวจเองได้ แต่อาจมีหน้าที่หน้าที่อื่นที่ทำหน้าที่ในลักษณะคล้ายกัน เพื่อดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในท้องถิ่นหรืออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เช่น กรุงเทพมหานคร มีเจ้าหน้าที่เทศกิจในการดูแลความกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตาม ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

2.2 หน้าที่ในการสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ให้แก่คนในท้องถิ่น เช่น สร้างถนน สร้างระบบประปา สร้างระบบไฟฟ้า ระบบโทรศัพท์ หน้าที่ในการสร้างสาธารณูปโภค เหล่านี้ ท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ดำเนินการเองเสมอไป อาจจะใช้

ลักษณะการว่าจ้างเอกชน หรือ การดำเนินการร่วมกับรัฐบาล หรือร่วมมือดำเนินการกับท้องถิ่นอื่นหรือที่เรียกว่า “สหการ” (Syndicate) ซึ่งหน้าที่ในประการนี้ยังมีสิ่งที่จะต้องพิจารณาอีกประการหนึ่งก็คือ ระดับของการกระจายอำนาจของแต่ละประเทศว่ามีระดับการกระจายอำนาจมากน้อยเพียงใด เช่น ในประเทศที่มีการกระจายอำนาจมาก ท้องถิ่นก็จะมีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินกิจการสาธารณะได้หลายอย่าง การดำเนินการกิจการ การให้บริการสาธารณะในประเทศไทยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับว่ามีข้อจำกัดอยู่มาก เนื่องจากรัฐบาลเป็นผู้มีอำนาจในการดำเนินการเป็นส่วนใหญ่ กฎหมายของท้องถิ่นไทยที่ให้อำนาจไว้ก็เป็นการให้อำนาจในลักษณะกว้าง ๆ ในขณะเดียวกันก็ให้อำนาจกับหน่วยงานของรัฐหน่วยงานอื่นดำเนินการด้วยเช่นกัน

2.3 หน้าที่ในการรักษาความสะอาดให้เกิดขึ้นแก่ท้องถิ่น นับเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งที่ท้องถิ่นต้องเป็นผู้ดำเนินการ เพราะการรักษาความสะอาดถือเป็นภารกิจหน้าที่พื้นฐานที่สุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นหน้าที่ที่หน่วยงานอื่นไม่ยากเข้าแทรกแซง เพื่อดำเนินการแทน ดังนั้นบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องนี้จึงปิดความรับผิดชอบหรือปฏิเสธไม่ได้

2.4 หน้าที่ด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะการให้การปฐมพยาบาลในเบื้องต้นแก่ผู้ป่วย ท้องถิ่นต้องจัดให้มีสถานพยาบาลในระดับต้น หากเป็นกรณีที่ต้องใช้เครื่องมือหรือความชำนาญเฉพาะด้านของแพทย์ก็จำเป็นต้องส่งผู้ป่วยไปยังสถานพยาบาลที่มีขีดความสามารถต่อไป เช่น โรงพยาบาลของรัฐหรือโรงพยาบาลเอกชน เป็นต้น ซึ่งหน้าที่ด้านสาธารณสุขอีกประการหนึ่ง ก็คือการส่งเสริมให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีสุขภาพแข็งแรง มีสุขอนามัยที่ดี ซึ่งถือเป็นวิธีการที่ดีอันหนึ่งในการลดต้นทุนในการก่อสร้างสถานพยาบาลในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุขที่ปลายเหตุ

2.5 หน้าที่ในการให้การศึกษา หรือจัดระบบการศึกษาให้เพียงพอแก่ความต้องการของคนในท้องถิ่น เนื่องจากการศึกษาถือเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดของประชาชนที่ประชาชนจะต้องพึงมี ท้องถิ่นใดมีคนมีการศึกษามากและสามารถรักษาคคนเหล่านั้นให้อยู่ในท้องถิ่นได้ จะส่งผลดีต่อท้องถิ่นของตน เครื่องมือชี้วัดถึงคุณภาพของท้องถิ่นอันหนึ่ง ก็คือระดับการศึกษาของคนในท้องถิ่นอย่างน้อย ที่สุดท้องถิ่นต้องมีโรงเรียนหรือสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา เพื่อเป็นการให้บริการแก่คนใน ท้องถิ่นทำให้คนในท้องถิ่นไม่ต้องเดินทางออกไปข้างนอกเพื่อศึกษาหรือเรียนหนังสือ หากเป็นท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพเพียงพอก็อาจจัดการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปได้

3. ภารกิจหน้าที่เชิงระบบ

ชุมชนท้องถิ่นก็เป็นเสมือนกลไกหนึ่งในการทำให้ระบบการเมืองดำเนินการต่อไปได้ ดังนั้นหากไม่มีชุมชนท้องถิ่นทำหน้าที่ในระบบการเมือง กล่าวคือชุมชนท้องถิ่นทำหน้าที่กั้นกรอง (Filter) ของระบบการเมือง ซึ่งตัวกรองของระบบการเมือง มีหน้าที่อย่างน้อยสองประการ คือ

- 1) ทำหน้าที่เป็นตัวกั้นกรองข้อเรียกร้องต่าง ๆ ก่อนจะนำเข้าสู่ระบบการเมือง
- 2) การทำหน้าที่เป็นตัวรวบรวมผลประโยชน์ให้เป็นกลุ่มก้อน

กล่าวโดยสรุป บทบาทหน้าที่ของท้องถิ่น แบ่งภารกิจหน้าที่ของท้องถิ่นออกเป็น 3 ภารกิจ ได้แก่ ภารกิจหน้าที่ทางสังคม โดยมีหน้าที่ในการดำรงรักษาไว้ซึ่งสมาชิก การผลิตสินค้าและบริการ การผลิตสมาชิกใหม่เพิ่มเติมให้แก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคม การขัดเกลาทางสังคมให้แก่สมาชิกใหม่ และการรักษากฎระเบียบและทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ภารกิจหน้าที่ตามกฎหมาย โดยมีหน้าที่การรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่ชุมชนท้องถิ่น การสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ให้แก่คนในท้องถิ่น การรักษาความสะอาดให้เกิดขึ้นแก่ท้องถิ่น การให้การปฐมพยาบาลในเบื้องต้นแก่ผู้ป่วย และการให้การศึกษา หรือจัดระบบการศึกษาให้เพียงพอแก่ความต้องการของคนในท้องถิ่นและภารกิจหน้าที่เชิงระบบ ทำหน้าที่เป็นตัวกั้นกรองข้อเรียกร้องต่าง ๆ ก่อนจะนำเข้าสู่ระบบการเมือง เป็นตัวรวบรวมผลประโยชน์ให้เป็นกลุ่มก้อน ส่งเสริมระบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เกิดขึ้นแก่คนในท้องถิ่น

7. ผู้นำท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงผู้นำท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

สมบัติ บุญเลี้ยง, อารีย์ นัยพินิจ และธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2555, น. 97) กล่าวว่า คุณลักษณะผู้นำที่ดีสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องประกอบไปด้วย 1) ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ 2) ผู้บริหารต้องมีบุคลิกภาพที่ดี 3) ผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่นในการทำงานและอดทน 4) ผู้บริหารต้องมีคุณธรรมจริยธรรม 5) ผู้บริหารต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน 6) ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานที่ดี 7) ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 8) ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสื่อสาร 9) ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา 10) ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ และ 11) ผู้บริหารต้องรู้จักใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ภาวะผู้นำแล้ว ผู้นำต้องบริหารงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลซึ่งประกอบไปด้วยหลักนิติ

ธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

ณัฐฐินันต์ ทองกล่อมสี (2558, น. 10) กล่าวว่า คุณลักษณะและบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนที่พึงประสงค์ของประชาชนนั้นจะต้องเป็นคนดี มีความรู้ความสามารถ ฉลาด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความเสียสละ รับผิดชอบสูง ซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนในชุมชนและบุคคลทั่วไป

พระมหาดวงเด่น จิตญาโณ และคณะ (2564, น. 56) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้นำสันติภาพท้องถิ่นที่ชุมชนพึงประสงค์ พบว่า ต้องมีคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านจิตภาพ ต้องเคารพความในความแตกต่าง มีทัศนคติด้านสันติวิธี มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความเสียสละ จิตอาสา มีจิตหนักแน่นมั่นคง ไม่อคติ มีใจเป็นกลาง และสุดท้ายต้องมีความเมตตากรุณา 2) ด้านกายภาพ ต้องมีศีลธรรม คุณธรรม จารีต ประเพณีอันดีงาม 3) ด้านสังคมภาพ ต้องใส่ใจช่วยเหลือ มีมนุษยสัมพันธ์ดี 4) ด้านปัญญาภาพ พัฒนาเรียนรู้อยู่เสมอ สื่อสารเป็น รู้จักคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ไขปัญหาได้ มีมนุษยสัมพันธ์ ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่แบ่งแยกด้านเชื้อชาติศาสนา

กล่าวโดยสรุป ผู้นำท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพควรมีคุณลักษณะ 1) มีวิสัยทัศน์ 2) มีบุคลิกภาพที่ดี 3) มีความมุ่งมั่นในการทำงานและอดทน 4) มีคุณธรรมจริยธรรม 5) ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน 6) มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานที่ดี 7) มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 8) มีความสามารถในการสื่อสาร 9) สนับสนุนและช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชา 10) มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ และ 11) รู้จักใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 12) บริหารงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า 13) มีความรู้ความสามารถเชิงการบริหารการจัดการและการพัฒนาชุมชน 14) มีภาวะผู้นำ ผู้ตามในตัวตน 15) มีระบบวิธีคิดในเชิงระบบ และ 16) มีการปรับตัวให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

บทสรุป

ท้องถิ่นเป็นบริเวณพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่หนึ่งที่มีรูปแบบของการจัดระเบียบทางการเมือง ปกครอง ซึ่งคนในท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีความสัมพันธ์กันและมีการจัดระเบียบและโครงสร้างทางสังคมของการอยู่ร่วมกันในท้องถิ่น บางครั้งมักจะมีความหมายรวมความถึงชุมชนด้วย ลักษณะของท้องถิ่นจะมีฐานะเป็นองค์กรหรือหน่วยทางสังคมที่มี

องค์ประกอบเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กัน โดยหน้าที่ของท้องถิ่นจะประกอบด้วย การกิจหน้าที่ทางสังคม การกิจหน้าที่ทางกฎหมายและการกิจหน้าที่เชิงระบบ โดยผู้ที่มีสำคัญและมีบทบาทต่อท้องถิ่นมากที่สุด คือ ผู้นำท้องถิ่น ซึ่งเป็นบุคคลที่ถูกเลือกหรือได้รับการแต่งตั้งให้นำกลุ่มและมีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดกิจกรรมต่างๆ ของท้องถิ่น และมีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดกิจกรรมต่างๆ ของท้องถิ่น โดยผู้นำท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพควรมีคุณลักษณะ 1) มีวิสัยทัศน์ 2) มีบุคลิกภาพที่ดี 3) มีความมุ่งมั่นในการทำงานและอดทน 4) มีคุณธรรมจริยธรรม 5) ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน 6) มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานที่ดี 7) มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 8) มีความสามารถในการสื่อสาร 9) สนับสนุนและช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา 10) มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ และ 11) รู้จักใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 12) บริหารงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า 13) มีความรู้ความสามารถเชิงการบริหารการจัดการและการพัฒนาชุมชน 14) มีภาวะผู้นำ ผู้ตามในตัวตน 15) มีระบบวิธีคิดในเชิงระบบ และ 16) มีการปรับตัวให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น = Community and local self

governance. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. น. 27-30

จรุงจิต สมบัติวงศ์. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา.

Journal of Roi Kaensarn Academi, 3(2), 17-32.

จังหวัดปทุมธานี.

จุฑาทิพย์ ชนะเคน. (2559). การศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2.

วิทยานิพนธ์หลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย

นเรศวร. น. 15

จิตินันท์ นันทะศรี.(2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงาน น.14

ณัฐนันท์ ทอกล่อมสี. (2558). ผู้นำชุมชนที่พึงประสงค์ของประชาชนกับการพัฒนาท้องถิ่นในระบอบ

ประชาธิปไตย:กรณีศึกษาชุมชนซอย 39 เทศบาลนครรังสิต ตำบล

ประชาติปัตย์ อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร

มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. น. 10

บุญพา พรหมณะ. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรม

หาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. น. 18-19

พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2564). **ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความหมายและความสำคัญ
สำหรับการศึกษา**

ภาวะผู้นำ.มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. น.368

พระมหาดวงเด่น จิตญาโณ, พระมหาวิรัชศักดิ์ อภินนทเวที, พระมหาพงศ์ธร ธมฺมภาณี,
พระวีระพจน์

ชาครธมโม, ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และรุ่งรัตน์ สุวนาคกุล. (2564).

คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสันติสุขในชุมชน. วารสาร
บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 17(2), 56-70.

พัฒนา กิตติอาษา (2546). **ท้องถิ่นนิยม : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : คณะกรรมการ น. 5

พิชญ์นิษฐา พรธณศิลป์. (2558). **บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21,**
หลักสูตร รป.ด. น. 146

ภิญญาพัชญ์ สรณวัชรเอกากุล. (2566). **คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์กับการ
บริหารการพัฒนา**

ชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร

มหาบัณฑิต). เชียงใหม่: สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2561). **จิตวิทยาองค์การ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น.13

วินิจ ผาเจริญ, สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล, สถาพร แสงสุโพธิ์, นนท์ น้ำประทานสุข.
(2565). **บทบาทผู้นำ**

**ชุมชนท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนตามปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโป่งกุ่ม ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด
จังหวัดเชียงใหม่**. วารสารสันติสุขปริทรรศน์, 3(2), 1-12.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร.(2556). **ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ : แนวคิดและปฏิบัติการ**.

สกลนคร : คณะครุศาสตร์ น. 6-7

สมชาติ กิจยรรยง. (2560). **ศาสตร์และศิลป์ของผู้นำที่ครองใจคน**. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์ สมาร์ทไลฟ์.

น.13-14

สมบัติ บุญเลี้ยง, อารีย์ นัยพินิจ และธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2555). **ลักษณะ
ภาวะของผู้นำที่ดีใน**

การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 29(2), 97-112).